

Секція 3 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 339.13(477):339.732.2

Г.В. Задорожний, д-р екон. наук, проф.

В.О. Козуб, ст. викл.

І.О. Дубовик, магістр

УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Проаналізовано вплив обсягів залучених прямих іноземних інвестицій на стан економіки України. Розглянуто шлях впровадження Європейської інвестиційної політики Чеською Республікою. Запропоновано етапи впровадження Європейської інвестиційної політики та спроектовано їх на інвестиційні відносини Україна-Європейський Союз. Доведено інвестиційну зацікавленість ЄС Україною.

Проанализировано влияние объемов вовлеченных прямых иностранных инвестиций на состояние экономики Украины. Рассмотрен путь введения Европейской инвестиционной политики Чешской Республикой. Предложены этапы внедрения Европейской инвестиционной политики, которые спроектированы на инвестиционные отношения Украина-Европейский Союз. Доказана инвестиционная заинтересованность ЕС Украиной.

Influence of volumes of the involved direct foreign investments on a condition of economy of Ukraine is analyzed. The way of introduction of the European investment policy is considered by the Czech Republic. Stages of introduction of the European investment policy which are designed on investment relations Ukraine – the European Union are offered. Investment interest of EU is proved by Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Наближення Європейського Союзу (ЄС) до українських кордонів об'єктивно збільшує вплив європейської спільноти на Україну, модернізує співробітництво з новими членами Союзу. У стратегічному плані цей процес можна розглядати як позитивний – такий, що сприяє запровадженню в Україні європейських стандартів, розширює рамки співробітництва з ЄС. Євроінтеграційний курс – це невід'ємна частина суспільно-політичного та економічного поступу України.

Роль та місце нашої країни у новій архітектурі Європи визначатиметься здатністю України максимально використати нові можливості та знайти адекватні відповіді на виклики розширення ЄС. Саме тому ефективне використання перспектив та наслідків цього процесу, посилення політичного та економічного діалогу з Євросоюзом заради забезпечення національних інтересів України є основними завданнями країни на найближчу перспективу. У цьому контексті необхідність пошуку взаємоприйнятних механізмів, здатних зберегти та розвинути позитивну динаміку двосторонніх інвестиційних відносин між Україною та ЄС, обумовила актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні аспекти європейської інтеграції України досліджували такі науковці, як: В.В. Івацьків, В.М. Мартинюк, В.І. Єреміца, О.В. Козлюк, Н.В. Балюк та ін. Автори першочергову увагу приділили аналізу проведених та запропонованих до проведення інвестиційних програм Україна – Європейський Союз [1-6]. Тому доцільно розглянути тенденції розвитку Європейської інвестиційної політики в Україні.

Мета та завдання статті. Метою статті є вивчення чеського досвіду впровадження Європейської інвестиційної політики та проектування його на національну економіку з позиції інвестиційної привабливості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Технології та інвестиції є одним з головних чинників розвитку економіки країни, тому в період фінансової кризи залучення інвестицій є першочерговою метою та найлегшим шляхом розвитку економіки України. Залучення іноземних інвестицій в країну стимулює впровадження новітніх технологій, оскільки інвестори прагнуть отримувати прибуток з вкладених інвестицій. Одним з показників, які позитивно характеризують стан економіки країни, є обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (ПІІ).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, унесених в Україну, на 1 січня 2010 р. становив 40,0 млрд доларів США, що на 12,4% більше обсягів інвестицій на початок 2009 р., та в розрахунку на одну особу становив 872,6 доларів США [7]. У цілому приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, утрат і курсової різниці, за 2009 р. становив 4,4 млрд доларів США, що складає 72,6% від рівня попереднього року [7].

У 2009 р. інвестиції надійшли зі 125 країн світу. Майже половина загального обсягу інвестицій належить інвесторам трьох країн: Кіпру (21,5%), Німеччини (16,5%) та Нідерландів (10,0%) [7]. У десятку найбільших інвесторів української економіки також входять Російська Федерація, Австрія, Сполучене Королівство Великобританія, Франція,

Сполучені Штати Америки, Віргінські Острови, Британські та Швеція [7].

Значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 22,5% загального обсягу прямих інвестицій в Україну, у тому числі переробної – 19,3% [7]. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій унесено у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів; хімічну та нафтохімічну промисловість, а також машинобудування. У фінансових установах акумульовано 22,4% обсягу прямих інвестицій, ще 10,6% – у підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку, а також 10,2% – в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям [7].

Оскільки більше половини прямих іноземних інвестицій надходить з країн ЄС (таблиця), упродовж наступних років для України розпочнеться новий етап економічного співробітництва з Європейським Співтовариством [7].

Таблиця – Частка прямих інвестицій України з ЄС та СНД (у відсотках)

Країна	Прямі іноземні інвестиції в Україну			
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
ЄС-25	52,0	51,6	53,5	55,0
ЄС-15	36,8	34,4	34,6	35,8
ЄС-10	15,2	17,2	18,9	19,2
СНД	8,5	8,1	6,9	6,5
РФ	7,4	6,9	5,9	5,7

Розбіжності та події у Європі дуже впливають на її економіку, на інвестиційну активність. Тому, чим послідовнішою, відкритою та наближеною до своїх партнерів буде Європа, тим привабливішою вона буде для інвесторів. Адже всім відомо, що в Україні є великий потенціал росту інвестицій. Коли держава відкриває двері та посилює свої політичні зв'язки із сусідами – це важливий елемент довіри для інвесторів, а також елемент відповіді на кризу [2].

Україна, як кожна держава, принесе щось нове до європейської конструкції. Євросоюз не модифікується та не послаблюється тим, що до нього приєднується нова країна. Навпаки, вступ нових членів тільки зміцнює його. Звичайно, що Україна принесла б свої проблеми, але разом з тим, вона прийде з великою кількістю нових ідей. Наприклад,

Румунія та Болгарія у Європейському співтоваристві інтегрувалися дуже швидко, вони дуже активні, відкриті, мають багато цікавих позицій [2].

Нові реалії світової економіки, поглиблення регіональних інтеграційних процесів вимагають розширення й удосконалення взаємовідносин між нашою країною та Європейським Союзом. Ця обставина робить актуальним прийняття нових документів, що сприяли б наближенню України до вступу в ЄС.

Одним з можливих шляхів розвитку відносин Україна – Європейський Союз є інвестування. Автори дійшли такого висновку, досліджуючи можливість Європейської інвестиційної політики на прикладі Чеської Республіки.

У Чеській Республіці на початку 90-х рр. минулого століття були чітко сформовані напрями інвестиційної політики і створені інституційні та законодавчі засади для її послідовного впровадження.

Перш за все, були визначені нові пріоритетні галузі – автомобільна, аерокосмічна промисловості, електроніка та мікроелектроніка, високотехнологічна інженерія, біотехнології, фармацевтика та медичні прилади, ІТ та розробка програмного забезпечення, Центри надання спільних послуг (персонал, бухгалтерія, фінанси) [4]. Визначення саме цих галузей було пов'язано із забезпеченням стійких конкурентних переваг країни на світовому ринку та з використанням існуючого наукового та освітнього потенціалу.

З метою фінансового заохочення іноземних інвесторів, на державному рівні були прийняті декілька комплексних документів – «Програма з підтримки розвитку промислових зон» (1998-2006 рр.), «Програма розвитку системи постачання Чехії» та підготовлені два варіанти надання інвестиційних пільг – так-звані «велика» та «мала» схеми («велика схема» регулює питання щодо інвестування у виробництво, надання послуг на підтримку бізнесу, сферу досліджень й розвитку, а «мала схема» – для впровадження малих проектів, розташованих у регіонах з високим рівнем безробіття) [4].

У 1992 р. при Міністерстві промисловості та торгівлі Чеської Республіки була створена організація «Чехінвест», завданнями якої стало сприяння залученню прямих іноземних інвестицій, розвиток місцевих підприємств та покращення підприємницького середовища [4]. «Чехінвест» є тією структурою, яка з одного боку, на міжнародному рівні проводить переговори з потенційними інвесторами – багатонаціональними компаніями щодо розміщення в Чехії їхніх підприємств та сервісних центрів, а з іншого – співпрацює з місцевими громадами з підготовки їх фахівців та територій до роботи з такими інвесторами

(надає допомогу у створенні промислових зон, покращенні місцевого бізнес-клімату та підвищенню кваліфікації трудових ресурсів). У кожному великому місті Чехії створений філіал «Чехінвест», який забезпечує координацію діяльності з місцевою владою, регіональними агентствами, будівельними і конструкторськими компаніями, університетами та освітніми закладами. Така мережа допомагає оперативно реагувати на запити та інвестиційні пропозиції іноземних компаній, пропонувати їм декілька альтернативних місць для розміщення їхніх виробництв, а також супроводжувати їх під час всього процесу започаткування бізнесу. Завдяки налагодженій співпраці на державному й місцевому рівнях та наявності технічно підготовлених ділянок, інвестор може відкрити своє підприємство вже через 4-6 місяців з моменту підписання угоди. Для підвищення ефективності роботи з іноземними інвесторами «Чехінвест» відкрив свої представництва в Сполучених Штатах Америки – в Силіконовій Долині та Чикаго, в Європі – у Лондоні, Парижі, Брюсселі, Кельні та Мюнхені, в Азії – в Гонконзі та в Якогамі [4].

Впродовж своєї діяльності за допомогою «Чехінвест» успішно завершено 610 інвестиційних проектів на загальну суму 15 млрд. дол США та створено більш ніж 120 тис. робочих місць. У малих та середніх містах Чехії розмістили свої високотехнологічні підприємства такі всесвітньо відомі компанії, як «Toyota», «Peugeot», «Citroën», «Panasonic», «Siemens», «Daikin Industries». Вони стали потужною основою не тільки для економічного, а й для соціального, наукового та інноваційного розвитку всього регіону [4].

Проаналізувавши шлях впровадження інвестиційної політики Європейського союзу Чеською Республікою можна стверджувати, що існує три етапи цього процесу, такі, як:

- 1) визначення пріоритетних галузей розвитку країни;
- 2) розробка та підписання договорів та програм розвитку інвестиційної діяльності на території держави;
- 3) створення органу (організації), метою якого є налагодження відносин з інвесторами, підписання з ними договорів, контроль за виконанням умов договору в межах певної країни.

Проектуючи чеський досвід впровадження Європейської інвестиційної політики на українську економіку, можна запропонувати та розглянути відповідні етапи для України.

Перший етап впровадження інвестиційної політики полягає у визначенні пріоритетних галузей розвитку України. Визначення цих галузей в українській економіці відбулося в 2007 р., коли Україна вступила у Світову організацію торгівлі. Тоді пріоритетними цілями

розвитку держави були визнані сільське господарство, автомобільна, аерокосмічна промисловості, електроніка, високотехнологічна інженерія, біотехнології, та ін. Отже, можна сказати, що визначення пріоритетних цілей розвитку України вже розпочалося.

Другий етап проявляється в розробці та підписанні договорів та програм розвитку інвестиційної діяльності на території держави. Можна стверджувати, що цей етап впровадження інвестиційної політики Європейського Союзу в Україні також розпочався, оскільки в рамках «Європейської політики сусідства» впроваджується проект «Поліпшення роботи «Invest Ukraine – Українського центру сприяння іноземному інвестуванню» відповідно до кращих європейських практик» в рамках програми «Twinning» [3].

Реалізація проекту «Twinning» – це поліпшення показників роботи «Invest Ukraine – Українського центру сприяння іноземному інвестуванню», сприяння притоку іноземних інвестицій в Україну, а також допомога у відрацюванні та впровадженні ефективних механізмів залучення прямих іноземних інвестицій в Україну згідно з міжнародним досвідом. Проект «Twinning» розпочав свою діяльність у листопаді 2009 р. й триватиме до жовтня 2011 р. [3].

Започаткування цього проекту створює передумови для ефективної взаємодії України з державами Європейського Союзу в умовах глибокої економічної інтеграції. Діяльність «Invest Ukraine – Українського центру сприяння іноземному інвестуванню» у подальшому сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні, адже центр у своїй діяльності використовуватиме досвід однієї з передових держав світу – Федеративної Республіки Німеччина, адже проект впроваджується Федеральним міністерством економіки та технологій Німеччини (BMWi) в консорціумі з Польською Агенцією інформації та іноземних Інвестицій (PAiIZ) [3].

Виходячи з вищезазначеного можна сказати, що третій етап – створення органу (організації), метою якого є налагодження відносин з інвесторами, підписання з ними договорів, контроль за виконанням умов договору, також розпочато. Організацією, яка займається залученням іноземних інвестицій в Україну є «Invest Ukraine – Український центр сприяння іноземному інвестуванню».

Таким чином, етапи впровадження Європейської інвестиційної політики розпочалися в українській економіці. Теоретично це не є можливим, оскільки інвестиційна політика є внутрішнім елементом Європейського Союзу, а, як відомо, внутрішні політики розповсюджуються лише на країни-члени Європейського Союзу. Проте можна

представити підтвердження розвитку цього явища в національній економіці.

Таким підтвердженням розвитку Європейської інвестиційної політики в Україні є постійно зростаючий обсяг залучених прямих іноземних інвестицій з країн Європейського Союзу в економіку нашої країни. Так, рисунок ілюструє позитивну динаміку залучених прямих іноземних інвестицій з країн Європейського Союзу з 2007 по 2009 роки [7]. На початок 2009 р. обсяг залучених прямих іноземних інвестицій з країн ЄС склав 28175,4 млн доларів США, що становить 78,9% від загального обсягу ПІІ в економіку України. Аналогічне збільшення обсягів ПІІ з країн ЄС відмічалось на початку 2008 р. – на 22,9% або на 5263 млн доларів США, та відповідно на початку 2007 р. – на 73,3% або на 11916,7 млн доларів США [7].

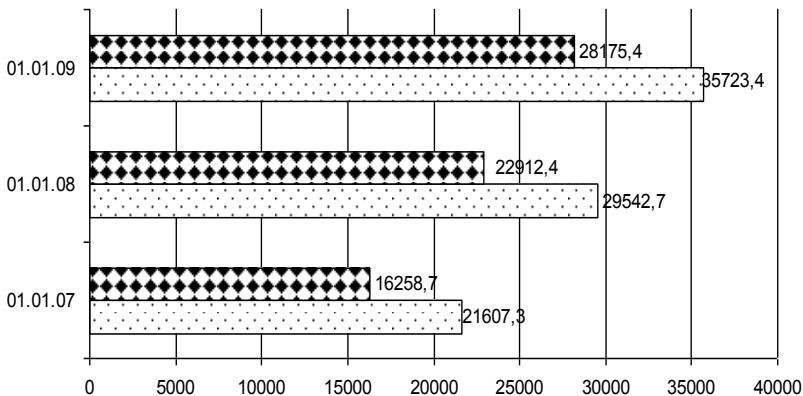

Рисунок – Динаміка прямих іноземних інвестицій з країн Європейського Союзу в економіку України в 2006-2008 рр., млн доларів США: □ – всього по Україні; ▣ – всього по країнах ЄС

Проведене дослідження доводить можливість застосування внутрішньої (інвестиційної) політики Європейського Союзу країною, яка не є членом даного об'єднання. Впровадження саме Європейської інвестиційної політики буде наступним витком в розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом.

Висновки. Економічна інтеграція на макрорегіональному рівні – веління часу, вона витікає із закономірностей процесу глобалізації й поширюється, включаючи все нові й нові країни. Визначальним напрямком розвитку України в процесі інтеграції є європейський вектор,

який вона зберігає навіть у період світової фінансової кризи. Поглянувши на економічні відносини України та Європейського Союзу можна з впевненістю сказати, що вони невпинно набирають оберти. Фактами цього є багаточисельні угоди та програми співпраці Україна – Європейський Союз, зокрема програма розвитку інвестиційної діяльності «Поліпшення роботи «Invest Ukraine –Українського центру сприяння іноземному інвестуванню» відповідно до кращих європейських практик» в рамках програми «Twinning».

Оскільки, незважаючи на кризові умови, відмічається постійно зростаючий обсяг залучених прямих іноземних інвестицій з країн ЄС, упродовж наступних років для України розпочнеться новий етап економічного співробітництва з Європейським Співтовариством, зокрема шляхом впровадження Європейської інвестиційної політики. Етапи впровадження Європейської інвестиційної політики вже розпочалися в українській економіці.

Список літератури

1. Балюк, Н. В. Європейська інтеграція України [Електронний ресурс] // ДИПКОРПУС: суспільно-політичний часопис. – [Цит. 2009, 21 квітня]. – Режим доступу : <<http://www.dipcorpus-info.at.ua/news>>.
2. Єремїца, В. І. Євроінтеграція України притягне інвестиції й до ЄС [Електронний ресурс] // Європейський простір: портал європейського громадянського суспільства України. – [Цит. 2009, 02 березня]. – Режим доступу : <<http://eu.prostir.ua/library/233072.html>>.
3. Іваськів, В. В. Проект ЄС Twinning сприятиме притоку іноземних інвестицій в Україну [Електронний ресурс] // Ділова Україна. – [Цит. 2010, 04 лютого]. – Режим доступу : <<http://project.ukrinform.ua/investment>>.
4. Козлюк, О. В. Інвестиційна політика Європейських країн: Досвід Чеської республіки [Електронний ресурс] // Агентство стійкого розвитку Луганського регіону. – [Цит. 2008, 07 жовтня]. – Режим доступу : <http://open.mgr.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=uk>.
5. Міжнародні стратегії економічного розвитку [Текст] : навч. пос. / Ю. Г. Козак [та ін.] ; за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, І. В. Ліганенко. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 356 с.
6. Мартинюк, В. М. Європейський союз [Електронний ресурс] // Український незалежний центр політичних досліджень. – [Цит. 2007, 08 червня]. – Режим доступу: <<http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=60248&mode=thread&order=0&thold>>.
7. Статистична інформація щодо основних показників соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© Г.В. Задорожний, В.О. Козуб, І.О. Дубовик, 2010.